

qua capaciteiten niet te versmaden voor de Duitse oorlogseconomie. Deze had trouwens aan gekwalificeerde arbeidskrachten meer dan aan ongekwalificeerde. Bovendien, zo meende van Dam, kon vertrek naar Duitsland voor die afstuderenden minder onaantrekkelijk zijn als zij wisten dat zij allen of dat althans velen hunner in het vak van hun opleiding werkzaam zouden blijven. Van Duitse kant kreeg van Dam de toezegging dat de werkperiode in Duitsland slechts een jaar zou duren; op 11 februari zei hij aan zijn ambtgenoten, 'dat er niet aan zal zijn te ontkomen dat afgestudeerden voor een jaar in Duitsland tewerk worden gesteld.' Seyss-Inquart liet hier een verordening voor ontwerpen¹, waarin de *Reichskommissar* 'ter waarborging van de totale inzet voor de Europese strijd tegen het bolsjewisme' (aldus de aanhef van artikel 1) om te beginnen bepaalde dat elke student na de voltooiing van zijn studie voor de arbeidsinzet kon worden opgeroepen (de uitzending naar Duitsland werd in de verordening verzwegen en de duur van die arbeidsinzet werd in het midden gelaten) en waarin hij voorts van Dam de bevoegdheid schonk, voor elk universitair studievak een *numerus clausus* vast te stellen: dat zou de mogelijkheid bieden om niet tot het hoger onderwijs toegelaten aspirant-studenten voor de arbeidsinzet te bestemmen dan wel aan studenten die buiten de *numerus clausus* zouden vallen, hun status als zodanig te ontnemen waarna ze ook naar Duitsland gezonden konden worden.

Op 19 februari legde van Dam de nieuwe denkbeelden: loyaliteitsverklaring van alle studenten, invoering van de *numerus clausus* en arbeidsinzet voor afstuderenden, mondeling aan de *rectores magnifici* voor die hij in Amsterdam in vergadering bijeengeroepen had. Hij wees er daarbij op dat men aan die loyaliteitsverklaring niet te zwaar moest tillen: in '41 en '42 was van diegenen die een rijksbeurs ontvingen (voor de cursus '42-'43: achten-dertig studenten), ook zulk een verklaring gevraagd en zulks had niet tot moeilijkheden geleid. Volgens de rector magnificus van Utrecht, van Vuuren, was er slechts één collega die de algemene loyaliteitsverklaring waar van Dam van gerept had, hoogst onraadzaam achtte: Dorgelo (Delft); de *numerus clausus* werd, aldus van Vuuren, 'niet als zeer ernstig opgevat', immers: niet de bezetter maar van Dam zou die vaststellen en, alweer volgens van Vuuren: ook de eerste reacties op de arbeidsinzet van afstuderenden waren 'niet ongunstig'.²

Is van Vuurens verslag betrouwbaar? Wij zijn er, hoewel het door van

¹ VO 27/43 (*Verordeningblad*, 1943, p. 125-27). ² L. van Vuuren: 'Verslag . . . 1942-1943' in *Rijksuniversiteit Utrecht: Jaarboek 1942-1943* (1943), p. 25-26.